

Lietuvos Respublikos Teisingumo ministrei
P. Evelinai Dobrovolskai

Kopija
Lietuvos Respublikos Vyriausybei
Lietuvos Respublikos Ekonomikos ir inovacijų ministerija

**DĖL GALIMO PIKTNAUDŽIAVIMO BENDROJO DUOMENŲ APSAUGOS
REGLAMENTO NUOSTATOMIS, KENKiant ŽODŽIO IR INFORMACIJOS LAISVEI
BEI VALSTYBĖS SKAIDRUMO PRINCIPAMS**

2022 m. sausio 27 d., Vilnius

Lietuvos žurnalistams, mokslininkams ir pilietinei visuomenei iškyla vis daugiau sunkumų dirbant su viešai skelbiamais, atvirais duomenimis. Nepaisant to, kad duomenys yra vieši, valstybės aparatas, o ypač - Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija (VDAI) - aktyviai veikia prieš faktinį atvirų duomenų panaudojimą visuomenės labui, Bendrąjį duomenų apsaugos reglamentą (BDAR) naudodama ne gyventojų duomenų apsaugai, o, mūsų nuomone, cenzūrai.

VDAI siekia skirti baudą VŠĮ Nacionaliniam socialinės integracijos institutui už projektą „Karštos pėdos“, kuris į vientisą duomenų bazę apjungė politikų ir aukšto rango valstybės tarnautojų interesų deklaracijas bei duomenis apie viešųjų finansų panaudojimą. VDAI ne kartą buvo išaiškinta, kad tai yra žurnalistinis projektas, kuriam taikomos aiškios BDAR išimtys.

VDAI buvo informuota, kad šio projekto kontrolė - ne VDAI, o Žurnalistų etikos inspektoriaus tarnybos (ŽEIT) kompetencija. Tai raštu patvirtino ir ŽEIT. Tačiau VDAI piktybiškai tai ignoroja, reikalauja iš projekto vykdytojų informacijos, kurios teikti dėl žurnalistinių veiklų pobūdžio įstatymo nėra įgaliojimai, siekiama projektą apkrauti nepakeliama administracine našta, kuri priverstų uždaryti „Karštos pėdų žurnalistinę duomenų bazę.

Dėl VDAI primetamo siauro BDAR interpretavimo, Vyriausioji rinkimų komisija (VRK), nepaisant galiojančių teisės aktų reikalavimų, neseniai bandė pašalinti iš savo svetainės politikų, kandidatavusių savivaldos, Seimo, Prezidento ir Europos Parlamento rinkimuose anketas – interesų deklaracijų bei kitus reikšmingus duomenis. BDAR tuomet dar kartą panaudotas prieš visuomenės teisę žinoti, ignoruojant politikų - kaip viešų asmenų - statusą bei rinkėjų teisę susipažinti su asmenų, kandidatavusių į renkamas pareigas, veikla.

Šie veiksmai iš esmės prieštarauja viešajam interesui, kertiniams demokratinės visuomenės skaidrumo ir atvirumo, atskaitomybės visuomenei principams, apsunkina ne tik žurnalistų,

nevyriausybinių organizacijų darbą, bet ir riboja visų piliečių teises ir galimybes prieiti prie viešų viešosios politikos duomenų.

VDAI savo veikloje piktybiškai ignoruoja BDAR nuostatas, pagal kurias moksliniam ir žurnalistiniam darbui taikomos Reglamento išimtys. Inspekcija nepaiso ne tik Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo nuostatų ir kišasi į žurnalistų darbą, bet ir pačiame BDAR įtvirtintos nuostatos, jog teisė į asmens duomenų apsaugą pagal šį reglamentą turi būti suderinta su teise į saviraiškos ir informacijos laisvę.

Papildomai pažymėtina, kad valstybės institucijos vis dažniau naudoja BDAR kaip motyvą žiniasklaidai ir visuomenei neteikti informacijos apie valstybės įstaigų ar konkrečių valstybės tarnautojų veiklą. Dalyje tokių atvejų galima įtarti piktybišką institucijų bandymą prisidengti BDAR kaip motyvu slėpti sau nepatogią informaciją, tačiau yra žinoma, kad prie tokio valstybės ir savivaldos institucijų veikimo prisideda ir VDAI formuojama siauro BDAR interpretavimo praktika.

Esame įsitikinę, kad šiais veiksmais VDAI peržengia savo kompetencijos ribas ir kenkia didesnio skaidrumo siekiui, kuris yra bendras vykdomosios valdžios ir pilietinės visuomenės interesas. Dėl to, remiantis jau minėta BDAR nuostata bei Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 11 straipsnio nuostatomis, prašome užtikrinti deramą visuomenės teisės į informaciją apsaugą bei imtis reikiamų sprendimų, siekiant užkardyti nepagrįstą BDAR naudojimą ribojant visuomenės teisę žinoti. Kviečiame valdžios, nevyriausybinių organizacijų, institucijų vadovus, žiniasklaidą, teisininkus, politikus ir visus, kam rūpi šayje skaidrumas, pradėti plačią diskusiją, kam Lietuvoje tarnaus BDAR - žmonių duomenims saugoti ar slėpti nepatogius ryšius.

Pasirašo:

Dainius Radzevičius, Lietuvos žurnalistų sąjungos pirmininkas
Monika Garbačiauskaitė - Budrienė, LRT generalinė direktorė
Donatas Valančiauskas, Lietuvos žurnalistų draugijos atstovas
Donatas Puslys, Vilniaus politikos analizės instituto Medijų programos vadovas
Audrius Kepežinskas, Lietuvos regioninių radijo stočių asociacijos valdybos narys
Jolanta Mažylė, Visuomenės informavimo etikos komisijos narė
Neringa Jurčiukonytė, Žurnalistikos inovacijų programos „Media4Change“ vadovė
Andrius Šuminas, Vilniaus universiteto mokslininkas-ekspertas
Andrius Vaišnys, Andrius Vaišnys, Vilniaus universiteto profesorius
Deimantas Jastramskis, Vilniaus universiteto docentas
Rimvydas Laužikas, VU Komunikacijos fakulteto dekanas
Donatas Valančiauskas, Lietuvos žurnalistų draugijos atstovas

Žurnalistai:

Rimvydas Valatka

Rita Miliūtė

Dovydas Pancerovas

Birutė Davidonytė

Rytas Staselis

Rūta Juknevičiūtė

Indrė Makaraitytė

Dionisas Litvaitis

Šarūnas Černiauskas